

บทที่ 5

บทสรุป

1. บทสรุป

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายสิทธิบัตรของไทยให้มีความทันสมัยเพื่อรองรับกับความเจริญก้าวหน้าในทางตลาดการค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากลอันเป็นผลจากการที่ประเทศไทยได้ทำความตกลงต่าง ๆ ทั้งในอนุสัญญากรุงเบอร์น์ว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Work) ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) และอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) แต่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรของไทยดังกล่าว ก็ยังคงมีข้อที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่งานที่สามารถได้รับความคุ้มครองทั้งตามกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ โดยการที่ประเทศไทยมิได้บัญญัติกฎหมายในอันที่จะให้ความคุ้มครองแก่ตัวงานที่มีลักษณะคาบเกี่ยวกันเอาไว้ให้ชัดเจน เพียงแต่บัญญัติถึงลักษณะของการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ไว้เท่านั้น ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นเพียงการบัญญัติสิ่งที่สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ หากเข้าใจผิดตามที่กฎหมายกำหนด แต่ก็ยังไม่มีมาตรการออกมารองรับหรือวางกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหาการคุ้มครองที่ซ้ำซ้อนกันแต่อย่างใด แม้กฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทยจะยอมรับให้งานออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นงานที่สามารถนำมาขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้แต่หากงานดังกล่าวยังไปพ้องกับ

ลักษณะของงานศิลปกรรมประเภทศิลปประยุกต์อีก ทำให้เกิดปัญหา ในการตีความ เกี่ยวกับงานออกแบบในประเด็นต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ดังนั้น ผู้วิจัย จึงขอสรุปปัญหา ในการให้ความคุ้มครองแก่งานออกแบบในอันที่จะได้รับความคุ้มครองทั้งตามกฎหมาย ลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาการบังคับใช้สิทธิ

การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติถึงการบังคับใช้สิทธิเอาไว้ให้มีมาตรการทั้งทางแพ่ง และอาญา หากมีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิเกิดขึ้นก็สามารถบังคับใช้สิทธิตาม กฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้แล้วแต่กรณี แต่มิได้ บัญญัติเพิ่มเติมต่อไปว่าหากเป็นกรณีที่งานสามารถได้รับความคุ้มครองทั้งตามกฎหมาย ลิขสิทธิ์ในฐานะเป็นงานศิลปกรรมประเภทศิลปประยุกต์กับทั้งเป็นงานตามกฎหมาย สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้วจะได้รับความคุ้มครองอย่างไร และทำให้เกิด ปัญหา ในการตีความอีกว่า งานละเมิดสิทธิในงานดังกล่าวจะเป็นความผิดที่สามารถ ยอมความได้หรือไม่ ประกอบกับควรจะได้รับโทษสำหรับความผิดนั้นในอัตราโทษ เท่าใด และจากการวิจัยกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบของ ต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบว่า หากเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองที่ซ้ำซ้อนกันในระหว่างลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร การออกแบบแล้ว ในประเทศฝรั่งเศสสำหรับอัตราโทษไม่ว่าจะเป็นลิขสิทธิ์และ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ จะมีการกำหนดอัตราโทษที่เท่ากันเพื่อลดปัญหา การเลือกใช้กฎหมาย ส่วนประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาจะกำหนดเพียง มาตรการทางแพ่งเพียงอย่างเดียว ไม่มีมาตรการทางอาญา จึงไม่เกิดปัญหาว่า จะเป็น ความผิดอันยอมความได้หรือไม่ อีกทั้งไม่ต้อง ไปพิจารณาว่าควรจะใช้อัตราโทษ เท่าใด อันเป็นการแตกต่างกับประเทศไทย

1.2 ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทน

การที่กฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองแก่งานเอาไว้ โดยงานที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์จะต้องเป็นงานอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์กำหนด และต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย ส่วนสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองในอันที่จะขจัดทะเบียนได้ คือ จะต้องเป็นงานออกแบบใหม่และสามารถประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 มาตรา 56 นอกจากนี้งานดังกล่าวจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายอีกด้วย แม้กฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในอันที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแต่ละประเภทเอาไว้ก็ตาม แต่ที่ผ่านมาในการพิจารณาการให้ความคุ้มครองแก่งานที่สามารถได้รับความคุ้มครองทั้งตามกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ว่าจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับใด ก็มีปัญหาได้เถียงกันจนมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาในประเด็นนี้ สำหรับงานออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะคาบเกี่ยวกันของสิทธิจะพิจารณาการให้ความคุ้มครองอย่างไร หากเกิดกรณีคาบเกี่ยวดังกล่าวก็เป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศาลผู้พิจารณาพิพากษาคดี นักวิชาการหรือนักกฎหมายตลอดจนผู้จดทะเบียนสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ในอันที่จะต้องตีความกฎหมายในทางทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติเอาไว้ชัดเจนสำหรับกรณีการคุ้มครองที่คาบเกี่ยวกัน จึงอาจมีการตีความแห่งการคุ้มครองที่แตกต่างกันออกไปได้ แม้ศาลจะวางแนวบรรทัดฐานไว้ในคำพิพากษาฎีกา แต่คำพิพากษาดังกล่าวก็มีใช้กฎหมายแต่เป็นเพียงดุลพินิจของศาล ในการวางหลักเกณฑ์ ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ตลอดเวลา และจากปัญหาดังกล่าวยังก่อให้เกิดปัญหาสืบเนื่องตามมา คือ ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพราะทั้งตามกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่างก็มีตัวบทกฎหมายกำหนดหลักการในการให้ความคุ้มครองของกฎหมายแต่ละฉบับเอาไว้โดยเฉพาะ แม้กฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรจะได้บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน แต่จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ไหนเพียงไร จึงจะเป็นธรรมและเหมาะสม หากผู้กระทำละเมิดเป็นบุคคลคนเดียว

ซึ่งทำละเมิดในงานหนึ่งขึ้นแต่เป็นการละเมิดตามกฎหมายทั้งสองฉบับไปพร้อมกันนั้น ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในความคุ้มครองแก่กรณี การคุ้มครองที่คาบเกี่ยวกันว่าจะเป็นอย่างไรร ทำให้เกิดการตีความว่า สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานมีแค่ไหนเพียงใด จากปัญหาดังกล่าวจึงเห็นควรที่จะบัญญัติหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ในกรณีการคุ้มครองที่คาบเกี่ยวกันระหว่างกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจนไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์หรือในกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ฉบับใดฉบับหนึ่งก็ได้ หรือจะแยกต่างหากจากกรณีการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ทั่ว ๆ ไป ก็ได้ และจากการวิจัยกฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส จะพบว่า ยอมรับในการให้ความคุ้มครองในลักษณะร่วมกันทั้งตามกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ส่วนประเทศอังกฤษ แต่เดิมยอมรับในการให้ความคุ้มครองในลักษณะร่วมกันได้ และเปลี่ยนแปลงมาจนถึงปัจจุบันเป็นว่า หากงานออกแบบได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์แล้วจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่จดทะเบียนอีก ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า แต่เดิมพิจารณาจากงานดังกล่าวเป็นงานศิลปะบริสุทธิ์แยกออกจากศิลปะอุตสาหกรรมได้หรือไม่ ถ้าสามารถแยกออกจากกันได้โดยอิสระก็สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ แต่ปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกามีความชัดเจนว่า ยอมรับให้มีการได้รับความคุ้มครองแต่ตามกฎหมายเพียงฉบับเดียวเท่านั้น

1.3 ปัญหาการบังคับคดี

ตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของไทย ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การ โอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิว่า การโอนสิทธิหากเป็นกรณีงานอันมีลิขสิทธิ์กฎหมายไม่ได้บัญญัติบังคับให้ต้องจดทะเบียนการ โอนแต่ถ้าไม่ใช่ทางมรดกต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอนเอาไว้ด้วย

หากเจ้าของสิทธิโอนสิทธิในสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตนเองมีอยู่ไปให้บุคคลภายนอกและตนเองคงถือสิทธิในลิขสิทธิ์ไว้ ทำให้งานหนึ่งขึ้นสามารถมีเจ้าของมากกว่าหนึ่งคน หากมีการละเมิดสิทธิในงานขึ้นเดียวกันนี้ย่อมเกิดปัญหาในการบังคับคดี

ขึ้นได้ เมื่อกฎหมายไม่ได้บัญญัติต่อไปว่า หากเนื้อหาแห่งงานออกแบบมีขอบเขตในอันที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทั้งสองฉบับแล้วในการบังคับคดีจะได้รับความคุ้มครองอย่างไร หากเกิดความซ้ำซ้อนแก่งานในอันที่จะได้รับความคุ้มครองทั้งตามกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ จึงมีปัญหาว่าในการบังคับคดีจะเป็นอย่างไร ซึ่งมีความเห็นของนักกฎหมาย แบ่งได้เป็น 2 แนว คือ ฝ่ายที่หนึ่ง เห็นว่า หากเกิดปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจะต้องมีการแก้ไขกฎหมาย โดยให้ได้รับความคุ้มครองสำหรับกรณีคาบเกี่ยวกันตามกฎหมายลิขสิทธิ์บัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์เพียงฉบับเดียวเท่านั้น แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า หากเกิดสถานการณ์ดังกล่าว ไม่ได้เป็นปัญหาที่ทับซ้อนกันอยู่แต่อย่างใด และไม่ใช่วรรณกรรมที่ซ้ำซ้อนกัน เพราะเมื่อให้สิทธิแล้วจะไปห้ามได้อย่างไร จากปัญหาดังกล่าวนี้เองทำให้เกิดการตีความแห่งการให้ความคุ้มครองในลักษณะที่แตกต่างกันทั้งศาล นักวิชาการ นักกฎหมาย ตลอดจนประชาชนผู้มีอรรถคดีเกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองงานออกแบบผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการใช้บังคับสิทธิปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนและปัญหาการบังคับคดี

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า เพื่อให้ความคุ้มครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการจะคุ้มครองงานออกแบบที่มีลักษณะคาบเกี่ยวกันของสิทธิตามกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้ว จึงขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะไว้ 2 ประการ ดังนี้

2.1 โดยคำพิพากษาของศาล

ด้วยปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเป็นองค์กรที่สำคัญองค์กรหนึ่งที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นทางการ เป็นการถ่วงดุลอำนาจของกฎหมายฝ่ายบริหาร ได้แก่ กรมทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อมีการนำคดีขึ้นสู่ศาล ซึ่งเกี่ยวกับการบังคับใช้ตามสิทธิตามกฎหมายข้างต้น ศาลสามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาในเรื่องของการให้ความคุ้มครองคาบเกี่ยวได้ ศาลจะเป็นผู้ปรับกฎหมายให้เกิดสภาพบังคับใช้ ดีความกฎหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งในปัจจุบัน มีคำพิพากษาที่สร้างตำราและถือได้ว่าเป็นผลงานทางวิชาการหลาย ๆ คดี โดยได้วางแนวสภาพบังคับตามกฎหมาย

สำหรับปัญหาในเรื่องความคาบเกี่ยวกันของสิทธิระหว่างกฎหมายลิขสิทธิ์กับกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ว่า จะทำได้หรือไม่ แม้ว่าศาลฎีกาของไทยจะเคยมีการตัดสินในหลายกรณีที่ดีความได้ว่า เป็นการรับรองในลักษณะที่สามารถคุ้มครองซ้ำซ้อนกันได้ อย่างไรก็ตามเพื่อให้ปัญหาดังกล่าวยุติไปโดยเด็ดขาด และเพื่อให้มีความเด่นชัดสำหรับปัญหาเรื่องนี้ กฎหมายควรจะมีการบังคับใช้ในแนวทางใดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยศาลอาจจะให้เหตุผลในคำพิพากษาอธิบายเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองที่คาบเกี่ยวกันของสิทธิว่า สามารถทำได้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อลดปัญหาในการที่จะมีข้อโต้แย้งในเรื่องนี้ต่อไปในอนาคต ซึ่งการปรับใช้กฎหมายโดยศาลนั้นสามารถบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วถือว่าเป็นลำดับแรกที่จะนำมาพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 การแก้ไขกฎหมาย

การแก้ไขปัญหาโดยการแก้ไขกฎหมาย กล่าวคือ เป็นการวางข้อกำหนดในเบื้องต้นของการให้การคุ้มครองสิทธิไว้โดยเฉพาะอันมีลักษณะที่ชัดเจน จึงเห็นควรจะมีการแก้ไขกฎหมายโดยบัญญัติแก้ไขปัญหาในเรื่องการคุ้มครองที่คาบเกี่ยวกันของสิทธิระหว่างกฎหมายลิขสิทธิ์กับกฎหมายสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจนในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร ซึ่งการแก้ไขปัญหาโดยการแก้ไขกฎหมาย เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองที่คาบเกี่ยวกันของสิทธิระหว่างกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

การออกแบบผลิตภัณฑ์ จะเป็นวิธีบังคับใช้ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่เนื่องจากการแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เป็นเรื่องที่ทำได้ยากและต้องใช้เวลา แต่เพื่อการบริหารกฎหมาย ให้สอดคล้องตามหลักสากล จำต้องแก้ไขกฎหมาย โดยการสร้างกฎหมายขึ้นมา เพื่อเป็นแนวป้องกันและวางแนวแก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้อง รับกันทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ จึงเห็นควรจะมีการแก้ไขกฎหมาย โดยบัญญัติแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ให้ชัดเจนในกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร โดยมีหลักการว่า แม้ว่างานอันมีลิขสิทธิ์หรืองานที่ได้รับความคุ้มครองสิทธิบัตร การออกแบบผลิตภัณฑ์แล้ว หากเข้าเงื่อนไขที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอื่นด้วย งานดังกล่าวก็สามารถได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายมากกว่าหนึ่งฉบับได้ หากเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด